

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director : DEM. I. DOBRESCU
Președintele Ununei Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE :

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direct. Contenc. B-cci G-le a Țărei Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat	GR. CONDURATU Fost Consilier la C. de Apel București, Avocat	RENÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. DONGOROZ Dr. în D. epî din Buc. Avocat	ALFRED DJUVARA Profesor Universitar, Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIETEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncii Avocat	Dr. STEFAN LADAY Fost Magistrat jurisconsult în Cluj	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALBERT WAHL Profesor la Facultatea de Drept din Paris

Secretar de redacție: E. C. DECUSARĂ, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris : EDOUARD LÉVY și SILVIU KRAINIC, D-ri în Drept, Avocați, Paris

Membrii corespondenți pentru Polonia : EMIL ST. RAPPAPORT, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia

ABONAMENTUL

Un an. p. B-ci, Case com., Autorit. 1000 lei
„ Avocați 700 „
„ Magistrați 600 „
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTAMANA

În lunile Iulie și August
Apare odată la două săptămâni

Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București, Strada Artei Nr. 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

S'a pus sub presă Vol. III TRATAT DE DREPT ȘI PROCEDURĂ PENALĂ, cursul Prof. Tanoviceanu, ediția II-a, și va apare în cursul acestei luni. Prețul 500 lei; acelaș preț ca și vol. I și II. — De vânzare la „Curierul Judiciar”.

S U M A R

— Situația juridică a minorităților etnice stabilită prin ultimele tratate de pace. Problema în Statul Român (urmare și finit) de d-l judecător Radu Budișteanu;

— Glosă juridică la problema Minorităților etnice în Statul Român, de d-l avocat Victor Hillard.

JURISPRUDENȚA

— Curtea de Casație s. I : Ministerul de finanțe cu Moara Zangopol (Bunurile aduse ca aporturi în Societate. Dacă pot fi urmărite de creditorii personali al asociaților ? Art. 77, 78, 83 și 86 al. 1 și 2 C. com.).

— Idem : Petre Sachelary cu George Clinceanu (Efectele cașării integrale. Dreptul instanței de trimitere a îngrășii situația părții ce a câștigat recursul);

— Trib. Putna s. II : E. R. cu A. C. (Cerere de punere sub consiliu judiciar. Părinși divorțați. Dacă mama are exercițiul acțiunii ? Art. 436, 458 și urm. și 286 C. civ.), cu o Notă de d-l avocat Gr. Racoviceanu.

Situația Juridică a Minorităților Etnice

stabilită prin ultimele Tratatate de Pace

(PROBLEMA ÎN STATUL ROMÂN) ¹⁾

Aplicarea principiului naționalităților

O primă observație : Conferința de pace nu întreprinde metoda plebiscitului — singura aptă de a exprima voința generală a unui grup național — decât în ținuturile unde naționalitățile sunt în proporții aproape egale, astfel încât e greu să se prezume voința unei majorități asupra teritoriului litigios. De

altfel, funcționarea metodei indicate s'a învederat a fi defectuoasă în lipsa unor condițiuni de fond. Așa, în ținuturile disputate deopotrivă de Polonia și Germania, anchete internaționale au stabilit că, în timpul plebiscitului, trenuri germane încărcate transportau votanți, de prin ținuturi cu totul altele decât cele în litigiu, care veneau să sporească numărul votanților localnici. Corectivul indispensabil : exercitarea votului să fie condiționată de producerea dovezei, din partea celui ce dorește să voteze — a stabilirii sale pe teritoriul contestat, dela o dată fixă, hotărâtă de către inițiatorii plebiscitului.

A doua observație : conferința de pace a aplicat principiul naționalităților numai pentru învingători, nu și pentru învinși.

Exemple : Austria, care și-a manifestat în repetate rânduri voința de a se alipi la Germania ; Danzigul, declarat oraș liber și port polonez ; teritoriul Memel. În primul caz a prevalat principiul cel vechi al echilibrului politic asupra principiului naționalităților ; în cazurile celelalte rațiuni economice au avut prioritatea.

Pentru aceste cazuri — și altele similare — putem afirma — cu expresiunea unui autor ostil Conferinței — că aceasta a fost „trădată de zeița Themis” (Alcide Ebray : La paix malpropre. Milano, MCMXXV).

Inițierea Statului palestinian

Conferința, aplicând principiul enunțat în Declarația Balfour din 1917, creiază statul palestinian pentru a suprima acea categorie juridică minoritară cunoscută sub denumirea de „Heimatlos”.

Este statul palestinian o creațiune viabilă ?

Dați-mi voie să înfățișez o impresiune culeasă la fața locului. Convingerea mea este că vor trece ani îndelungați și se vor cheltui milioane și milioane de

1) Conferința ținută la Baroul de Ilfov în ziua de 28 Noiembrie 1925.

dollari până să se statornicească ceva trainic în Palestina. De ce? Întâi din cauza elementului autohton, Arabii, factor eminent de destrucție; împotriva lor, Evreilor le va trebui procurată o protecție eficientă: fie armată națională, fie la rigoare armată străină, în felul armatei engleze a cărei plecare se resimte. În nici un caz simplă și redusă poliție de azi nu poate face față situației. Aceasta, din punct de vedere al organizării materiale.

Din punct de vedere al disciplinei sufletești am impresia că, — între zidurile prea americane ale orașelor moderne evreiești — altoite peste cele străvechi arabe — nu bate o singură inimă, nu suferă, nu speră, un singur suflet.

Cauți unitatea și găsești fragmente...

Obiceiuri — nu dintre cele mai puritane — au atras instituirea pedepselor prea severe. Metoda homeopatică aplicată vieții sociale!

Recunosc însă, că există focare de activitate intensă și foarte variată. E singura făgăduială și singura nădejde.

* * *

Care sunt garanțiile de executare a tratatelor?

Două: Una de ordin pur internațional: *Societatea Națiunilor*; alta de aceeași natură: *clauzele tratatelor relative la minorități*, — având și un aspect de drept public intern prin trecerea acestora în constituțiile Statelor cu minorități.

Societatea Națiunilor (în actuala ei organizare denotațiunea exactă ar fi „Societatea Statelor”) este o înfăptuire recentă, substituită concertului Marilor Puteri de până aci. (2).

Înfăptuirea e recentă; ideea este însă veche. Astfel Grotius în al său „De jure belli ac pacis” (1625) scrie:

„Ar fi folositor și — într-o câțva — necesar, ca puterile creștine să formeze între ele un fel de corpuri, în adunările cărora neînțelegerile fiecăruia să se termine prin judecata celorlalte și să se caute chiar mijloacele de a constrânge părțile la înțelegere, sub condițiuni raționale”. (Citat de Lapradelle. Cours de Doctorat 1921-22).

Concepțiunea aceasta e adoptată și de lumea Anglo-Saxonă. Penn și Bentham sunt înfățișătorii ei cei mai străluciți.

Să vorbesc despre Societatea Națiunilor, astăzi, ar fi fastidios, căci instituțiunea e prea cunoscută; sunt totuși aspecte ce trebuiesc subliniate.

Societatea națiunilor este un regulator între State — pe de o parte — și între Statele cu minorități și acestea — pe de alta. Sancțiunile pe cari le poate aplica trebuie, deci, să privească ambele aceste raporturi.

2) Două vîrți inițiale împiedică Societatea Națiunilor să ofere organizației mondiale tot ceea ce aceasta era în drept să speră; primul permanent: unanimitatea de voturi pentru a face o rezoluție valabilă; secundul temporar: neparticiparea Americii).

Un Stat turbură pacea internațională. Ce sancțiuni se pot lua contra lui? Socotim că acestea sunt de trei feluri și se găsesc cuprinse în art. 16 al Pactului, articol astfel libelat:

„Dacă un membru al societății recurge la război, contrar angajamentelor luate prin articolele 12, 13 sau 15, este ipso facto considerat că a făcut un act de război contra tuturor celorlalți membri ai Societății.

„Aceștia se îndatorează să rupă imediat cu el orice relații comerciale sau financiare, să interzică orice raporturi între naționalii lor și aceia ai Statului care a călcat Pactul, și să facă să înceteze orice comunicațiuni financiare, comerciale sau personale, între naționalii acestui Stat și aceia ai oricărui alt Stat, membru sau nu al societății.

„În acest caz, Consiliul are datoria de a recomanda diferitelor guverne interesate, efectivele militare, navale sau aeriene, cu care membrii Societății vor contribui, fiecare în parte, la forțele armate destinate pentru respectarea angajamentelor Societății.

„Membrii Societății mai convin, în afară de acestea, de a-și da sprijin reciproc, pentru aplicarea măsurilor economice și financiare ce urmează a se lua, în virtutea prezentului articol, pentru a reduce la minimum pierderile și neajunsurile ce ar putea rezulta. Ei își dau deasemenea, sprijin reciproc pentru a rezista împotriva oricărei măsuri speciale îndreptată în contra unuia dintre ele de către Statul care a călcat Pactul. Ei iau dispozițiunile necesare pentru a înlesni trecerea, prin teritoriul lor, a forțelor oricărui membru al Societății care ia parte la o acțiune comună pentru a obține respectarea angajamentelor luate de Societate.

„Poate să fie exclus din Societate orice membru care s'a făcut vinovat de violarea vre-unuia din angajamentele ce rezultă din Pact. Excluderea este pronunțată prin votul tuturor celorlalți membri ai Societății, reprezentați în Consiliu”.

Așa dar, o primă sancțiune — excluderea din Societate — (al. IV). O a doua sancțiune mai gravă: luarea de măsuri militare contra Statului turbulent (al. II). Aceasta s'a dovedit însă, a fi inoperantă. În sfârșit, o ultimă sancțiune și — după noi — singura eficientă: blocusul economic. (al. I.). (3)

Iată sancțiuni prevăzute pe lângă cel dintâi raport de drept: Societatea Națiunilor regulator al relațiilor dintre State.

Ce sancțiuni se pot lua față de Statele cu minorități?

Să lămurim chestiunea printr'un caz concret și recent.

Împotriva exproprierii ordonate de Statul Român, și executată de organele sale, în Ardeal, — minoritatea maghiară s'a plâns Societății Națiunilor. Aceasta — după deliberare — a respins pretențiunilor maghiare dând câștig de cauză Statului Român și confirmând astfel, dispozițiunile luate de acesta.

Procesul a fost câștigat de Stat; dar procesul ar fi putut fi câștigat de minoritate. Care ar fi fost consecința? Consecința ar fi fost obligarea Statului Român la modificarea dispozițiunilor legislative agrare în sensul reclamat de minoritate și deci împotriva voinței Suveranului (a Statului). — (Vom vorbi imediat

3) Vezi în acest sens: Léon Bourgeois, L'oeuvre de la Société des Nations, 1920—1923, Payot).

despre această delicată problemă a suveranității Statelor cu minorități).

Iată natura sancțiunii celui de al doilea raport de drept: Societatea Națiunilor regulator al relațiilor dintre minorități și Statele respective.

Nu este locul să analizăm procedura pe care minoritatea reclamantă este datoare s'o urmeze înaintea Consiliul Societății Națiunilor. Trebuie, totuși, să subliniem faptul că minoritățile nu sunt recunoscute drept colectivități, ci *ut singuli*, de aceea ele nu pot să stea în instanță și procesul ce se desbăte în fața Consiliului n'are caracter contradictoriu. (În ultima sesiune a Societății, reprezentantul Ungariei, Conte Apponyi a formulat cereri tinzând la recunoașterea minorităților ca colectivități și deci, la modificarea procedurii. Cererile i-au fost, însă, respinse).

* * *

Am văzut în ce constă prima garanție de executare a tratatelor; ne rămâne să ne ocupăm de cea de a doua, și cu aceasta intrăm „in medias res”.

Clauzele constituționale privind Statele cu minorități.

Acestea nu sunt decât clauzele tratatelor, inserate într'unele constituții absolut identice. (Nu e cazul cu constituția noastră). Pentru evidențierea acestui fapt voi stabili paralela între Tratatul de St. Germain și Constituția Ceho-Slovacă, cea care observă cu stricteță spiritul și litera tratatelor.

Clauzele constituționale sunt de patru feluri.

I. Clauze aplicabile tuturor locuitorilor teritoriului Statului.

a) Protecția vieții și a libertății. (Tratat art. 63; Constituție art. 106).

b) Libertatea de conștiință (libertatea exercitării religiei). (Tratat art. 63; Constituție art. 121).

II. Clauze aplicabile tuturor supușilor Statului.

a) Egalitatea civilă și politică (Accesul la funcțiile publice). Tratat art. 66 al. II; Constituție art. 128 al. I).

b) Dreptul la libera întrebuintare (scrisă sau orală) a unei limbi. (Tratat art. 66, al. III; Constituție art. 128, al. III).

III. Clauze aplicabile numai supușilor Statului aparținând unei minorități de rasă, limbă sau religie.

Tratatele: Legi fundamentale.

a) Dreptul de a se folosi de limba minoritară înaintea Tribunalului. (Tratat art. 66 al. IV. Legea constituțională din 29 Febr. 1920 art. 2 (minimum 20% minoritari).

b) Dreptul de a fonda, conduce și controla așezămintele religioase sau caritabile și școli. (Tratat art. 67. Constituție art. 130).

Legi aplicabile numai unei părți din teritoriu.

c) Dreptul de a primi instrucțiunea în limba lor. (Tratat art. 67. L. 1920 art. 5).

d) Dreptul de a cere să li se aloce un fond public într'un scop de educație, de religie sau caritate. (Tratat art. 68 al. II. Constituție art. 132).

Clauze relative numai la anumite minorități determinate.

Exemple: Dreptul religios al Musulmanilor din Grecia; Autonomia școală și confesională a Sașilor și a Secuilor din Transilvania.

* * *

La origina dispozițiilor constituționale rezidă două instituții juridice: *naționalitate și emigrarea*.

Pe un minoritar nu poți să-l ții în noua sa patrie (în țara ta) și să-l silești să devină cetățean la fel cu tine. Dacă nu vrea s'o facă trebuie să-l lași să plece: este *emigrarea*.

Dar minoritarul poate să și rămână: este *dobândirea naționalității*, fără de care grupurile nu constituiesc minorități în sensul exact al cuvântului.

În această materie tratatele au stabilit următoarele principii:

a) *Jus soli*: teritoriul locuit de o persoană oarecare trece sub altă suveranitate; persoana aceasta, dacă este stabilită de câțiva timp pe teritoriul indicat, devine, implicit, cetățean al noului Stat suveran.

b) Nașterea pe teritoriul transferat, din părinți domiciliați pe acest teritoriu, conferă deasemenea dreptul de cetate.

Consecințele acestor principii:

1) *Dobândirea naționalității*; și opus acesteia

2) *Dreptul de opțiune* (condițiune de vârstă: 18 ani împliniți), instituit ca un omagiu adus libertății individuale.

Dreptul de opțiune duce la emigrare, drept vechi pe care-l găsim menționat deja în Tratatul de Utrecht.

Necetățeanul unui Stat poate dobândi naționalitatea noului Stat sau poate să și-o mențină pe cea veche, emigrând. Am văzut aceste ipoteze. Mai există o a treia ipoteză, mai bine zis o ipostază: aceea a *Heimatlosen*-ilor. Termenul — dat fiindcă suntem la Barou — nu mai are nevoie de explicații. Reamintesc cele spuse adineaori: Conferința de pace a căutat să suprimă această categorie juridică înființând căminul național evreesc, Statul palestinian.

Iată principiile puse de tratate; iată opera lor. Ca orice operă omenească, nici aceasta nu e desăvârșită. Erorile și lacunele se semnalează chiar de pe acum.

Permiteți-mi să nu stăruiesc decât asupra uneia singură: tratatele nu prevăd clauze economice pentru minorități.

Lacuna aceasta se resfrânge mai ales asupra minorității evrești.

Să luăm un exemplu:

Intr-o întreprindere industrială sunt angajați lucrători creștini și evrei. Statul suveran decretează ca zi de odihnă obligatorie: Duminică; dar lucrătorul evreu are o zi de odihnă impusă de Talmud: Sâmbăta. El nu va putea opta pentru una sau pentru alta: ambele sunt dispoziții obligatorii; cea din urmă, juridică, — cea de a doua, morală; amândouă exprese. Consecința? E evidentă: unui bun lucrător evreu îi va fi preferat un bun lucrător creștin, care are avantajul de a fi silit să se declare obosit o singură dată pe săptămână. Legea, nația și religia lui sunt una. (*Cujus regio, ejus natio* — formula Statului național).

Omisiunea tratatelor e cu atât mai surprinzătoare cu cât clauzele minoritare au fost adoptate de Conferință în urma propunerilor precise ale evreilor.

* * *

Minoritățile în Statul Român

Noi, Românii, am apărut în istorie ca minorități cu minorități. Situațiune singulară! Eram minorități în Statul otoman (Tratatul de la Kuciuc-Kainardji ne-a pus sub oblăduirea Rusiei, după cum am arătat) și aveam noi înși-ne o minoritate — nu zic naționalitate — etnico-religioasă: Evreii din Principate.

Care eră situația streinilor în Statul nostru? Până în secolul al XV-lea condițiunea juridică a streinilor eră reglementată de obiceiul pământului, fără rigoare.

Mai târziu, în Moldova prin pravila lui Alexandru cel Bun și în Muntenia sub Mircea, normele juridice se restrâng. Distincțiunea între național și strein reeșia din credința religioasă, pe vremea ceea elementul constitutiv al naționalității. (Menționez, în treacăt, interesanta chestiune a restricțiunii privitoare la capacitatea Armenilor de a achiziționa imobile rurale, în Moldova. Aceștia, deși creștini, erau asimilați cu evreii).

Regulamentul organic statuiază asupra chestiunii prevăzând naturalizarea mare (care conferă streinilor plenitudinea drepturilor civile și politice) și naturalizarea mică (drepturi civile și comerciale) (art. 379). (Citat de Dissescu. Curs de Drept Constituțional. Vol. I. Ediția 1912 p. . . .)

Între 1864—1866 naturalizarea este privită ca o chestiune de esență legislativă ordinară. Sediul materiei se găsește în articolele 8, 9, 12 și 16 din condicta civilă. Redacțiunea art. 9 este următoarea:

„Cei cari nu sunt de rital creștinesc nu pot dobândi calitatea și drepturile de cetățean român, decât cu condițiunile prescise de art. 16 din acest codice“.

Constituțiunea din 1866 prin art. 7 — faimosul ar-

ticol 7! — menține dispoziția din art. 9 c. c.: „Numai streinii de rituri creștine pot dobândi împământinirea“.

Legea constituțională modificatoare din 13 Octombrie 1879, conformându-se prescripțiunilor art. 44 din tratatul de Berlin (deja expuse) deschide streinilor perspective noi. Al. II sună:

„Acei streini cari au servit sub drapel în timpul războiului pentru independență vor putea fi naturalizați în mod colectiv, după propunerea guvernului, printr-o singură lege și fără alte formalități“.

Al. III: „Naturalizarea nu se poate acorda decât prin lege și în mod individual“.

Clauză expresă în tratat; articol formal în Constituție; în fapt, dispoziție caducă, dispoziție eludată. De ce? Pentru că al. II a purtat doar asupra vr'o 200 de evrei; iar al. III, prevăzând că e nevoie de o lege pentru fiecare naturalizare, a dus la crearea unui permanent „non possumus“ parlamentar. Excepțiunile sunt așa de rare că nici nu merită a fi citate.

Eludarea legii a atras după sine intervenția „de umanitate“ a îndepărtatei Americi, în 1902. Parlamentul român votase atunci o lege uvrieră în care se prevedea clauza reciprocității. Natural că Evreii, Heimatloseni, nu cădeau în prevederile favorabile ale legii. America intervine cu o serie întreagă de argumente umanitare. Intervenția n'a fost fructuoasă. De altfel această mare putere trans-oceanică își mai încercase puterea sa de persuasiune dela distanță, cu 30 și mai bine de ani mai înainte într-o împrejurare care—dacă n'ar fi costat viețile câtorva oameni—ar fi putut servi drept subiect de comedie. Iată faptele: în 1867, guvernul român hotărăște expulzarea unui număr de Evrei, deveniți indezirabili. Aceștia sunt duși la Galați spre a fi trecuți pe teritoriul turcesc Turcii însă se opun. Se produce conflict, învâlmășeală; Românii încearcă să urce pe expulzați pe vapor, Turcii continuă să se împotrivescă; rezultatul a fost că cei câțiva expulzați s'au înecat. De aci intervenția Americii și noi fulgere asupra Românilor.

Să-mi permiteți să observ — cu totul incidental — cât de comod este pentru un Stat să intervină în treburile interne ale altui Stat — mai ales în forma unei intervențiuni de umanitate — când are toată forța de partea sa; aparenta dreptului vine de la sine. Este mai greu însă — cu mult — ca Statul intervenient să pună ordine în propriile sale chestiuni interne. Și pentru că vorbim de America, să ne folosim de un exemplu care e elocvent doar prin simpla sa enunțare: exemplul negrilor din noul continent. Ce mai rămâne oare din greutatea morală a celor două intervențiuni de umanitate?

Dar așa pusă chestiunea, ea devine supărătoare. Să nu pierdem din vedere că conveniențe sociale — unanim recunoscute și generalmente respectate —

cer ca adevărul să nu fie niciodată privit prea în faţă.

* * *

În preajma războiului, chestiunea minorităţilor se înfăţişează în ţara noastră sub un îndoit aspect.

Existau la acea epocă, în Europa, 4 categorii de State:

1) State pentru care chestiunea minorităţilor nu se pune;

2) State pentru care chestiunea se pune numai din punct de vedere intern;

3) State pentru care chestiunea se pune numai din punct de vedere extern (naţionali de ai Statului respectiv, minoritari ai altor State) şi

4) State pentru care chestiunea se pune din ambele puncte de vedere.

România făcea parte din această ultimă categorie. Aveam minorităţi în interior; aveam minorităţi peste graniţe, mai ales în Ungaria. Acestea trebuiau în special eliberate de sub jugul maghiar. E cunoscută opera de desnaţionalizare pe care Ungurii au întreprins-o contra Românilor şi a celorlalte minorităţi din fostul imperiu Austro-Ungar. Ea lovea, în deosebi, întrebuinţarea limbei materne. Dar lovitură eră laşă.

Intr'adevăr, *legea Deak*, din 9 Decembrie 1868. (legea XLIV) menită să guverneze această materie, este una din cele mai liberale legi din câte au fost votate în perioada modernă a dezvoltării Statelor.

Iată — pentru edificare — cum erau redactate articolele privitoare la predarea limbei materne în şcoli.

Art. 17. „Stabilirea limbei de predare în instituţiunile de învăţământ de Stat sau cari urmează a fi înfiinţate de guvern, după cerinţele acelor instituţiuni, dacă nu există o lege specială în această privinţă, face parte din atribuţiile Ministerului Instrucţiunii Publice. De oarece însă succesul învăţământului public, este scopul suprem al Statului din punct de vedere al culturii generale şi al binelui public, Ministerul Instrucţiunii Publice este obligat să îngrijească cu privire la şcolile statului ca cetăţenii oricărei naţionalităţi a ţării, dacă locuiesc în mase mai mari la o altă, să-şi poată face educaţia în apropierea regiunii locuite de dănseli, în limba lor maternă, până la gradul dela care începe educaţia academică superioară”.

Art. 18. „La şcolile medii şi superioare ale Statului, care există sau urmează a se înfiinţa în regiunile unde se vorbesc mai multe limbi, se va înfiinţa o catedră pentru fiecare din aceste limbi, cu privire la limbă şi la literatură.

Art. 19. „La Universitatea ţării, limba de predare este cea maghiară. se vor înfiinţa însă catedre pentru limbile obicinuite în ţară şi pentru literatura lor, dacă nu ar exista asemenea catedre”.

Legea eră excelentă; n'a fost însă, niciodată aplicată.

Ipocrizia maghiară din 1868 s'a repetat în 1924 când s'au confecţionat nouile legi concernând limba maternă a actualelor minorităţi din Ungaria. Cine a avut prilejul să citească debaterile urmate în Camera maghiară atunci, poate să-şi dea seama sin-

gur câtă făţarnicie, trufie şi rea credinţă domneşte şi astăzi la Budapesta (4).

* * *

În fapt, azi ne găsim cu România întregită şi cu o puzderie de minorităţi. În Transilvania, minoritatea ungară, secuiască, sasă, şvabă, evree. Evrei deasemenea în vechiul regat, în Basarabia şi mai ales în Bucovina (în colţul nord-vestic, la graniţa polonă sunt în proporţie de 98 la sută (Vijniţa). În Basarabia, bulgari (găgăuţi) în spre sud; sârbi, tătari. La nord, ruşi, ruteni. Deasemenea în Bucovina, ruteni, poloni. În vechiul regat, pe lângă evrei, — bulgari şi turci. Dar ce nu avem în România Mare? Am putea zice că suntem Statul în graniţele căruia se găsesc cuprinse toate naţionalităţile. Şi cu toate trebuie să convieţuim în bună înţelegere.

Legi recente caută să pună rânduială şi să fixeze normele acestei convieţuiri, având în vedere tratatul adiţional semnat de România la Paris, în 9 Decembrie 1919. Acesta face menţiune — între altele — despre autonomia şcolară şi confesională a Saşilor şi Secuilor din Transilvania (art. 10 al. 1, şi 2). Ideea se regăseşte în art. 7 şi 16 din legea învăţământului primar.

Legea de dobândirea şi pierderea naţionalităţii române (1924) şi legea precedentă sunt singurele votate până acum, în conformitate cu noua Constituţie, care reglementează materia în art. 5, 7, 8, 18 şi 22.

Aceasta este starea actuală a legislaţiei noastre privitoare la minorităţi. Noui proiecte de legi sunt deja depuse pe birourile corpurilor legiuitoare: proiectul de lege al învăţământului secundar şi proiectul de lege al interconfesionalismului. Nu prea târziu legislaţia specială a materiei de care ne ocupăm va fi completă.

Ne vom fi îndeplinit astfel obligaţia contractată prin semnarea tratatelor.

Ne va mai rămâne totuşi de îndeplinit încă o obligaţie faţă de propria noastră conştiinţă: aceea a respectării legilor votate, de multe ori cu adeziunea doar formală a opiniei noastre publice. Faptul va exige în dese cazuri, sacrificii. Dar el va fi fapt împlinit.

Suntem deci în drept să pretindem minorităţilor noastre încredere şi lealitate. Dacă nu chiar astăzi, cel puţin de acum în colo; căci astăzi nu le putem cere aceasta, cel puţin unora dintre ele. Să avem curajul să ne-o spunem nouă înşine. De altfel documentele pe care le reproduc ne silesc să vedem realitatea.

Iată ce se poate citi într'un raport oficial emanat de la una din autorităţile noastre din vestul ţării:

4) Constatarea e valabilă şi pentru tinerimea maghiară, în marea ei majoritate. Am avut prilejul — în străinătate — să mă conving personal de aceasta. Excepţiunile — foarte onorabile, de altfel — nu fac decât să confirme regula.

„Atitudinea politică a tuturor acestor ziare este aceeași: ținută dărză și intolerantă față de toate interesele românești; este, în tratarea chestiunilor interne ale Statului nostru, în cele mai multe cazuri, lipsită de orice obiectivitate, privindu-le numai prin prisma intereselor populației minoritare. Comparațiile firește nereală și improprie între trecut și prezent sunt la ordinea zilei, înfățișând Ungaria veche ca un adevărat paradis pentru minoritățile de odinioară, iar Statul român de azi ca un tiran tratând master și inegal pe cetățenii minoritari. Menținându-se și azi încă Cenzura în zona stărei de asediu, articolele ziarelor sus indicate, sunt mereu temperate de către aceasta. Adevărata lor atitudine se va învedera numai după ridicarea cenzurei.

„Pretutindeni atitudinea și activitatea dezvoltată de ziarele minoritare, este puțin leală față de Statul nostru“.

Nici un rând din cele reproduse nu e fals; totul este cu prisosință dovedit.

Dacă în articolele de ziare din țară se pot găsi lucruri care să ne jignească profund, nu veți fi surprinși când veți afla, din citatul următor, ce svonuri răspândesc minoritățile pe seama Statului român, în străinătate.

„În România, autoritățile se dedau la nesfârșite vexațiuni împotriva unor anumiți „minoritari“ care de exemplu fiind încontinuu expulzați din locuințele lor, se găsesc în mod practic, constrânși să se expatrieze. Se afirmă chiar că s'ar fi întrebuințat, în procesele politice, torturi ce reamintesc, prin rafinamentul lor, vechia „chestiune“ a tribunalelor romane: sărarea rănilor, tăieturi făcute cu bricele, etc. (Jean Lucien Brun, op. cit. p. 195).

Și — stabilind comparații firești pentru el — autorul nostru continuă cu un rând mai jos:

„Și nu vorbim aici de cruzimile fără număr comise de Turci contra creștinilor din Asia Mică: masacre, deportațiuni, închiderea femeilor în haremur“.

Biata țară românească ! Iat-o dată drept exemplu de barbarie, omenirei civilizate. Și aceasta într-o teză de doctorat, lucrare științifică, deci obiectivă. Dar vina nu e a celor ce scriu asemenea lucruri. Vina e a celor ce creiază atmosfera de ponegrire și minciuni. Pe autorii acestei atmosfere nu e greu să-i aflăm. E suficient să citim — la întâmplare — una din plângerile adresate de „minoritățile“ năpăstuite din România — Ligii Națiunilor. Adevărul ne va sparge ochii: creatorii de atmosfere dezastruoase în apus, sunt proprii noștri „minoritari“ care — zic ei — caută în interior, în toate chipurile, făgașul înțelegerii cu națiunea majoritară.

Li-l oferim.

Dar punem de la început o condiție fără îndeplinirea căreia întreaga atitudine a minorităților apare ca o acțiune respingătoare prin non-valorarea sa etică. Condiția aceasta se rezumă în formula lui Ninici:

„Înainte de a fi minoritar, să nu uiți că ești cetățean !”

* * *

Principiul Suveranității

Chestiunea care constituie partea finală a confe-

rinței mele este exercitarea postbelică a principiului suveranității, de către Statele Europei.

Ce este suveranitatea?

Suveranitatea individului este libertatea sa.

Suveranitatea Statului este de două feluri:

a) Internă, când primește denumirea specială de „autonomie“;

b) Externă, când este desemnată prin expresiunea de „independentă“.

Suveranitatea individului este ea absolută? Suveranitatea Statului este ea nelimitată?

În faza de evoluție socială în care ne găsim ne e greu să susținem afirmativa.

Individul este liber ; dar libertății sale i se pun restricțiuni. De exemplu: n'are dreptul să nu se cultive (obligativitatea învățământului); și — mai mult — potrivit nouilor tendințe ale dreptului — individul nu va fi liber să-și ridice viața.

Libertate; dar libertate rațională.

Suveranitatea Statului? Limitată și ea, astăzi. Nețărnută în trecut, cel puțin în teorie. De unde principiul suveranității absolute, — produs al școlii italiene — acceptat de unanimitatea doctrinei.

Opus acestui principiu (și tocmai ca o înfrânare) întâlnim așa zisul principiu al intervențiunii, mai corect definit ca o stare de fapt totdeauna anti-juridică, fie că se numește intervențiune de umanitate, religioasă sau politică.

„Intervențiunea — zice Henry Bonfils, în al său „Droit international public“ — este violațiunea independenței. Intervențiunea constituie un fapt politic, nu exercițiul unui drept. Ceea ce se impune tuturor Statelor este datoria de non-intervențiune“. (pag. 176).

Și — mai explicit — marele Renault scrie:

„De îndată ce un Stat observă regulile de Drept în raporturile sale cu celelalte State, trebuie să aibe posibilitatea de a se guverna și administra cum înțelege el, fără ca alte State să aibe pretențiunea de a-i impune legi asupra unor materii ce nu le privește. . . .

„Dacă Serbia, Muntenegru și România întrunesc elementele esențiale care fac Statele suverane, ele trebuie să fie recunoscute ca atare, oricare ar fi felul de a vedea, relativ la libertatea religioasă, accesul la funcțiunile publice, etc.“. (Louis Renault. Introduction à l'Etude du Droit international, Paris, 1879. p. 25).

În acelaș sens cu autorii citați sunt toți ceilalți autori clasici. Unii merg atât de departe, încât nici nu recunosc „principiului“ intervențiunii vre-o legătură cu dreptul internațional, ci-l socotesc (asemenea lui Bonfils) drept o chestiune de fapt aparținând istoriei. (Clavo, Sorell, Funck-Brentano).

Am arătat că jocul nouilor tendințe solidariste ale dreptului a suprimat suveranității individuale (libertății) caracterul său exclusivist. Același lucru s'a petrecut și cu suveranitatea Statelor.

Rezultatul: Societatea Națiunilor.

Deci, nu intervențiune, totdeauna interesată și deseori brutală, în afacerile interne ale Statelor, ci consens unanim al acestora pentru statornicirea —

prin abdicarea voită dela rigiditatea principiilor — unei noi situațiuni de drept și de fapt în societatea omenească.

Așa dar suveranitate reciproc știrbită în interesul părților contractante.

(O disonanță: teoria modernă germană a suveranității absolute, — expusă de Haenel în definiția: „Suveranitatea este prerogativă Statului de a determina competența competenței sale”, și cunoscută sub denumirea de *Theorie der Kompetenz-Kompetenz*).

Repet și subliniez: suveranitate de bună voe și reciproc știrbită în interesul părților contractante; a tuturor părților contractante, indiferent dacă acestea sunt State mici sau mari puteri, State cu minorități sau State omogene.

Dar, în afară de această primă renunțare la caracterul absolut și exclusiv al suveranității, Statele mici cu minorități au fost constrânse să adopte așa zisele clauze minoritare (pe care le-am analizat), clauze ce nu se aplică și Marilor Puteri, cu toate că și acestea „fie din cauza condițiunilor anterioare tratatelor, fie din cauza chiar a tratatelor, conțin minorități”.

Explicațiunea?

Ne-o oferă scrisoarea pe care Clémenceau, în calitate de Președinte al conferinței de pace, a adresat-o Președintelui Republicii Polone, Paderewsky, odată cu prezentarea tratatului. Se spune acolo, textual:

„... Clauza aceasta (art. 93 tratat de Versailles) (relativă la minorități) „nu privește decât Polonia; dar o clauză asemănătoare asigură aplicațiunea aceluiași principii de către Ceho-Slovacia, și alte clauze au fost înserate în tratatele cu Austria și vor fi înserate în tratatele cu Ungaria și Bulgaria spre a impune obligațiuni identice celorlalte State cărora diferite tratate le vor asigura importante accesii de teritoriu.” (paragr. 2).

La acestea trebuie adăugat: „accesii ce vor transforma Statele acestea nu numai în Statutul lor teritorial ci în însuși echilibrul lor politic.” (Fouques-Duparc, op. cit. 195, nota).

Aceasta pentru Principalele Puteri.

Mai dificilă este explicația pentru Germania, acceptată de asemenea dela aplicațiunea clauzelor minoritare.

Mă refer din nou la lucrarea Domnului Fouques-Duparc:

„Germania — zice dânsul — conținea minorități al căror număr se putea sporî în urma rezultatelor plebiscitelor prevăzute prin tratatul dela Versailles. Dacă principiile, a căror expresiune sunt clauzele, ar fi făcut deja parte din dreptul său public, ar fi fost inutil pentru Consiliul Societății Națiunilor să mai „recomande” Germaniei aplicațiunea acestor principii în regiunea Sileziei de Sus, care i-a revenit ei.

„Oare, din respect pentru prestigiul său de „Mare Putere” Germania a fost scutită de o obligație pozitivă, în privința aceasta?

„Sau, poate, *voite și pregătite de Evrei*, clauzele minorităților au fost, la origine — cum s'a spus câteodată — mai ales clauze de protecțiune pentru minoritățile evreiești și nu s'au generalizat decât după ce și-au atins această țintă și numai în mod accesoriu?” (Fouques-Duparc op. cit. p. 196)“.

Inclinăm să credem că această din urmă supoziție este cea adevărată.

* * *

Chestiunea clauzelor minoritare s'a pus și la Liga Națiunilor, în cea de a treia sesiune, din Septembrie 1922.

S'au emis atunci trei păreri, dintre care două extreme.

Cea dintâi — exprimată de către Profesorul Gilbert Murray, — reprezentantul Africii de Sud, preconiză instituirea unor delegați permanenți de control, trimiși de Ligă în regiunile în care soarta minorităților ar fi deosebit de nesigură.

Această propunere n'a format obiectul unei rezoluțiuni înscrisă în protocolul sesiunii Ligei, deoarece împotriva ei s'a ridicat un număr însemnat de delegați ai celorlalte State. Dezideratul acesta a fost numai înserat în raportul prezentat de consiliu, adunării plenare, în termenii următori:

„Domnul Profesor Gilbert Murray a observat că în anumite regiuni cu populație mixtă, unde conflictele sunt frecvente și grave, ordinea a fost adesea menținută și liniștea restabilită prin însuși prezența Consulilor sau a altor reprezentanți ai guvernelor străine în măsură de a face o dare de seamă imparțială asupra evenimentelor și de a evidenția influența unei opinii publice mai întinse“.

„Domnia-Sa a observat că pot să se ivească situațiuni, în care prezența unor atari reprezentanți ai Societății Națiunilor ar putea să exercite o influență încă mai binefăcătoare, în virtutea dezinteresării și prestigiului moral al Societății Națiunilor, și a sugerat că Consiliul ar putea să mediteze asupra folosului ce ar rezulta dacă s'ar întrebuița câteodată — cu consimțământul Statului interesat — asemenea reprezentanți în scopul de a potoli agitațiunea publică și spre a restabili, cu încetul, liniștea în regiunile turburate.

„Comisiunea a recunoscut puterea acestor observațiuni și dorește să ia act de ele; dar, dată fiind varietatea acestor posibilități în întinderea puterilor Consiliului, ea găsește mai nimerit să nu le înfățișeze sub forma unei rezoluțiuni.” (*Déclaration de Genève. Résolution adoptée à l'unanimité par la Troisième Assemblée Plénière de la Société des Nations, le 21 Septembre 1922. Citat de Th. Ruyssen op. cit. p. 394*).

Cea de a doua propunere a fost înfățișată de către reprezentanții Statelor Micii Înțelegeri la care s'au raliat și reprezentanții Franței, Angliei și Italiei. Obiectul acestei propuneri eră aplicarea strictă a tratatelor, fără altă augmentare de drepturi din partea Ligii.

În fine, a treia propunere a venit din partea Statelor baltice. Reprezentanții acestora au cerut extinderea clauzelor minoritare la toate Statele cu minorități.

Propunerea admisă a fost cea de a doua, care oferă soluțiunea intermediară. Nimic nu fusese schimbat.

În cea de a șasea sesiune a Societății Națiunilor — sunt câteva luni de atunci — reprezentantul Finlandei, domnul Galvanauskas a reluat teza baltică din cea de a treia sesiune, având alături pe reprezentantul României. Delegatul britanic a declarat însă,

că „discuțimea nu este oportună”, și adunarea a trecut la ordinea zilei...

Clauzele minoritare a rămas să se aplice și mai departe tot numai micilor State cu minorități.

Câtă vreme de aci înainte? E greu să facem profeții în această privință.

Cu sau fără clauze minoritare, tratatele trebuie însă — în spiritul și aplicațiunea lor — să se ferească de a „paraliza Statul în rolul său de legislator, țara în viața sa economică”.

Numai astfel se va putea crea — după expresiunea unui reputat sociolog — „o legătură necesară între ordinea internațională și ordinea socială în Stat”. (*Gaston Richard: L'Avenir des petits Etats d'après les lois sociologiques*, p. 16).

* * *

Am terminat, cu această chestiune, expunerea mea. *Concluzia?* — Iat-o:

a) Tratatetele au creat:

1) Indivizi liberi și egali, fără deosebire de rasă, de limbă sau de credințe religioase;

2) State cu suveranitate relativă, supuse — cel puțin principial — controlului Ligii Națiunilor.

b) Tratatetele n'au reglementat:

1) Situația economică a minorităților;

2) Condițiunea colectivităților minoritare.

De altfel tratatetele actuale n'au făcut decât să pună problema minorităților într-o formă juridică, adecuată principiilor moderne.

Personal consider că soluționarea acestei probleme aparține viitorului. Și am convingerea pe care o exprim — oricât de neplăcut mi-ar fi — că minoritățile vor sfârși prin a obține dela areopagul internațional recunoașterea lor, nu numai *ut singuli*, ci ca colectivități.

Cred, de asemenea, că Societatea Națiunilor va suferi ample modificări — în organizarea și funcționarea sa — pentru a deveni o adevărată societate a Națiunilor (nu a Statelor). Deci încă o concesie pe care timpul o va acorda minorităților. Prin spărtura făcută de tratatetele actuale în pavăza de apărare a Statelor cu minorități, sunt conștienți că se vor introduce și alte drepturi decât cele conferite acestora prin acordarea autonomiei școlare și confesionale. Progresul ideologiei generale a umanității va realiza aceasta.

Dar mai înainte se va pretinde și minorităților ceva: o radicală schimbare de mentalitate și atitudine. Nici plângeri neîntemeiate, nici intrigi desonorante, nici vrăjmășii ascunse, ci leală atitudine, juste revendicări, temeinică colaborare.

Iată calea — și singura cale — pentru a da viață reală expresiunii, până atunci simplă expresiune, a lui Wilson: „Dreptul este un lucru mai prețios chiar decât pacea!”

RADU BUDIȘTEANU,

Supleant la Tribunalul Ilfov

GLOȘĂ JURIDICĂ LA PROBLEMA MINORITĂȚILOR ETNICE în STATUL ROMÂN¹⁾

Viața cu marile ei imperative morale, cere oamenilor de drept să cerceteze și să găsească cu obiectivitate științifică, un fundament logic și o bază juridică tuturor fenomenelor sociale. Din complexul manifestărilor ordinei legale și ale materialității faptelor, doctrina trebuie să închege o construcție juridică, un sistem teoretic valabil prin concordanța sa cu realitățile vii și care să ne poată da atât norme conducătoare ale evenimentelor în curs, cât și fizionomia lor viitoare.

Astfel marele războiu 1914—1918, cu definitivă consacrare a conceptului *statului național* — ca o sinteză a luptei desfășurate între națiunile tinere și vechile state imperialiste și alogene; înălțătoreea pace din 1919 cu mistica dar decisiva afirmare a principiului de *maximum de libertate pentru maximum de națiuni*; necesara politică post-belică de *integrare națională și non-pulverizarea grupurilor etnice*, au dat pentru prima oară doctrinei dreptului public să pună în ecuație juridică fragedul problem al minorităților etnice.

Aceste trei idei-forțe, generatoare ale problemului minoritar, ne obligă să insistăm asupra noțiunii de libertate politico-juridică, adică suveranitate și asupra noțiunii de unitate etnică conștientă de sine adică națiune.

Prin națiune vom înțelege o colectivitate de oameni înzestrată cu o voință și conștiință publică unitară, locuind împreună un teritoriu propriu și având o comunitate de limbă și istorie.

Minoritatea etnică este o colectivitate de oameni posedând toate atributele enunțate ale unei națiuni dar *lipsită* (de obicei din cauza unei soluțiuni de continuitate istorică) de o *teritorialitate proprie*.

Cum între o națiune liberă și teritoriul său există un raport ce formează chiagul ideii de suveranitate și națiunea minoritară fiind prin definiție lipsită de o teritorialitate proprie, va fi implicit lipsită de o suveranitate proprie; însă dreptul ei natural de viață liberă se va manifesta prin organele constituite ale națiunii pe teritoriul căruiu viețuiește.

Suveranitate nu înseamnă numai un complex de raporturi — de origină istorică — între o națiune și un teritoriu, ci cuprinde mai cu seamă o libertate politică și o eficacitate juridică a voinței publice a națiunii. Minoritatea etnică conlocuind în firească libertate pe teritoriul unei națiuni titulare, își trăiește viața publico-juridică prin drepturile civice ale indivizilor ei — considerați ca cetățeni ai unui stat național, — și își are aptitu-

1) Răspuns rostit în ziua de 19 Dec. 1925 în sala Curții cu Juri în numele juriului secretarilor de conferință din Baroul de Ilfov.

dinile parțiale de suveranitate proprie absorbite în suveranitatea completă a națiunii majoritare: titulatura statului și a teritoriului.

Ori prin această juridică contopire a voințelor tuturor cetățenilor în unica și indivizibilă suveranitate a statului național, minoritatea etnică este unită cu majoritatea etnică prin o absorbțiune juridico-politică, ce vom denumi: INDIVIZIUNE CIVICĂ.

Indiviziunea civică este expresia juridică a intrapenetrațiunii tuturor raporturilor cetățenești din un stat și spre deosebire de indiviziunea privată este *indivizibilă* prin aceea că obiectul ei suveranitatea, este prin axioma (2) una și indivizibilă. Dar în această unitară indiviziune civică care înglobează minoritățile etnice ca cetățeni cu depline drepturi și egale datorii, este firesc să domine națiunea majoritară prin superioritatea ei numerică datorită priorității sale istorice pe teritoriul statului.

Indiviziunea civică a suveranității românești nu își are și nu putea să aibă origina ei juridică în vreun tratat impus din afară, ci în consolidarea voluntară a unei succesiuni istorice.

Sforțările de desnaționalizare și de colonizare străină, mișcare de osmoză a neamurilor învecinate, particularitatea geografică a așezării neamului românesc, complexul de vicisitudini istorice, ne-au dat în 1918—1919 — ani de stabilirea unei drepte ordine internaționale — și problema minorităților etnice în statul român ca parte din moștenirea trecutului. Această succesiune cu titlu universal avea nevoie și a primit o juridică consolidare voluntară prin istoricile declarații de unire ale provinciilor surori cu regatul român.

Astfel declarațiunea dela Alba-Iulia din 1 Dec. 1918 — atât de interesantă și pentru cercetarea juridică a problemului minoritar, garantează prin art. III „neamurilor conlocuitoare deplină libertate națională și egală îndreptățire”.

Declarațiunea dela Alba-Iulia ca expresiune solemnă a poporului ardelean în exercitiul sacru al libertății sale, constituie actul jurigen, fundamentul legal al Ardealului până la votarea Constituției din 29 Martie 1923.

Așa dar, un act juridic, cu caracter constituțional, potrivit spiritului jurisprudențial al Inaltei Curți de Casație, constituind o adițiune juridică a unei succesiuni politico-istorice, ratificat de regatul român prin faptul unirei, prin articolul III al textului său, limpește cu liberă voință și din propria inițiativă a națiunii, statutul legal al minorităților etnice. Mult mai târziu tratatele de pace din 1919 și în speță tratatul adițional dela Paris din 9 Dec. 1919 cu faimoasele clauze asupra minorităților etnice din România întregită a înregistrat potrivit dreptului internațional și a făcut „opozabil erga omnes” voința na-

țiunii române asupra chestiunii minorității. Când un act eminent național stabilește la 1 Dec. 1918 statutul legal al minorităților etnice și când după un an și opt zile un act internațional consacra — restrângând — acest statut legal, nu se poate vorbi de o impunere străină, de o injoncțiune exterioară sau de o jignire a suveranității românești. Intuiția și conștiința juridică a națiunii române statornicise și dreptul ginților consfințise un principiu sănătos și Tara nu ar fi primit nici o încălcare a libertății sale.

Dar tratatul adițional are un punct factice în articolul 12: — La Roumanie agréé que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent *des obligations d'intérêt international* et seront placées sous la garantie de la société des Nations, etc., etc.; se consideră deci statutul legal al unei categorii de cetățeni ca aparținând dreptului internațional public și implicit sub ocrotirea Societății Națiunilor, pe când în realitate acest statut aparține după principiile comune, dreptului public intern.

Raporturile între un stat și cetățenii săi, indiferent de deosebirile de origine etnică, sunt de drept public național, tratatul adițional de la Paris le califică ca fiind de interes și drept internațional.

Acesta este miezul problemului... ne aflăm oare în prezența unei excepțiuni arbitrare și vexatorie? în fața unei lărgiri a sferei dreptului internațional în dauna dreptului intra-național? un fenomen juridic nou?.....

Socotim că problema juridică al minorităților etnice se reduce la o trecătoare *calificare factice*, care va dura până la armonizarea elementelor dinăuntrul statului național. Iar după fireasca adaptare la noua viață unitară, această *calificare factice* și tranzitorie prin esență, va fi consensual abrogată sau va deveni caducă căci după cum declară d-l Dandurand, președintele celei a VI-a sesiuni a Societății Națiunilor: „regimul minorităților așa cum îl prevede tratatul pentru ocrotirea drepturilor lor, nu este decât un regim tranzitoriu”.

În lumina științei obiective: realitatea juridică națională a indiviziunii civice și calificarea factice internațională ne îndrumază a defini *minoritatea etnică ca o fracțiune indiviză din o naționalitate suverană al cărui statut legal aparține în mod excepțional și dreptului public internațional*.

Din această definițiune — ca prim corolar al tezei indiviziunii civice — vom evidenția numai patru consecințe referitoare la viața noastră publică și vom face o precizare cu privire la o chestiune externă.

I. Covârșitoarea superioritate numerică a națiunii române, datorită întâietății sale pe teritoriul întregiiări și mării sale vitalități, dă indiviziunii

civice a statului nostru un caracter dominant românesc.

II. Minoritățile etnice nu au prin ele înșile personalitate juridică de drept public, nu formează unități etnice distincte în stat, ci prin individualitățile componente considerate ca: români fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie (termeni constituționali), ca cetățeni liberi ai statului unitar, participă la exercițiul uniceii voințe suverane și *ut singuli* beneficiază de egalitatea și libertatea garantată de legi și Constituție.

Ideia inadmisibilității unui privilegiu special o găsim și în raportul d-lui Mello Franco aprobat de consiliul Societății Națiunilor asupra interpretărilor tratatelor speciale în care statornicește: „că minoritățile nu pot pretinde o situație mai privilegiată în stat decât aceia de care se bucură cetățenii majoritari”.

III. Principiile de armonizare națională, de solidarism civic, de vitalitate românească, și de lealitate frățească fiind esențiale într-o indiviziune civică, trebuiesc cultivate ca o politică de stat.

Președintele consiliului de miniștri — ca exponent al unității și integrității naționale, a declarat în ședința Senatului din 11 Martie 1925: „Noi urmărim în raporturile noastre cu minoritățile de orice soi o viață frățească pe un temelie de reală și completă egalitate”.

De altfel aceste principii de armonizare, solidarizare și fraternitate în spiritul leal al indiviziunii civice, au avut răsunetul dorit la un congres internațional oficial, unde delegația română din care am avut cinstea să fac parte, a avut mult de luptat cu irendenta și propaganda maghiară.

IV. Abandonarea sistemului politic al pactelor electorale cu minoritățile etnice.

Aceste convenții trecătoare prin care în schimbul unui aport de voturi se stipulează anumite beneficii, întrețin spiritul de diferențiere separatistă și de solidaritate minoritară. Ele pot fi sau anti-naționale, sau imorale; căci din două ipoteze una:

Ori minoritățile etnice — cu care se face pactul — au integralitatea drepturilor lor consfințite, și atunci beneficiile pactului pentru minoritari sunt în contra intereselor superioare de stat unitar național;

Ori minoritățile etnice — cu care se face pactul — nu au integralitatea drepturilor lor consfințite și atunci acordarea lor în astfel de condiții, este profund imorală.

Cu privire la dreptul de recurs al minorităților etnice la Societatea Națiunilor avem de făcut o ultimă precizare juridică.

Diferitele tratate pentru ocrotirea minorităților etnice prevăd un drept de plângere la S. N. în chestiunile considerate prin aceste tratate ca fiind de interes și drept internațional. Acelaș articol 12 din tratatul adițional dela Paris din 9 Dec. 1919, cuprinde în alineatul doi următoarele:

„La Roumanie agréée que tout membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations (vezi primul alineat al articolului) et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

„La Roumanie agréée, en outre, qu'en cas de divergence d'opinion, sur des questions de droit et de fait concernant ces articles entre le gouvernement roumain et l'une quelconque des Principales Puissances alliées et associées ou toute autre Puissance, Membre du Conseil de la S. des Nations, cette divergence sera considérée comme un différent ayant un caractère international selon les termes de l'article 14 du Pacte de la Société des Nations.

„La Roumanie agréée que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de justice internationale. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 14 du Pacte”.

Este elementar în drept și rezultă și din textele tratatelor: ca o parte litigantă să poată figura în instanță internațională, trebuie să aibă din primul moment personalitate juridică coroborată prin capacitate deplină, interes, drept și calitate.

Demersurile minorităților etnice — adică ale unor fracțiuni indivize din o naționalitate suverană, — nu pot forma *eo ipso* o instanță internațională valabilă, nu pot fi contencioase din cauza lipsei calității esențiale de persoană juridică de drept public internațional.

Precum în dreptul privat național sunt absolut necesare: un patrimoniu distinct, o voință socială și o colectivitate de oameni legați prin interese comune pentru a constitui o persoană juridică, tot astfel în dreptul public internațional sunt indispensabile cele trei elemente anologice: teritoriu propriu, voință suverană și colectivitate de oameni legați prin comunitate psihologică pentru a constitui o persoană juridică.

Ori minoritatea etnică nu are personalitate morală decât prin statul majoritar din care face parte. Din cauza acestei absențe reale de personalitate morală proprie și distinctă, minoritatea etnică trebuie spre a încheia o instanță internațională sau să-și întregiască capacitatea juridică prin statul din care face parte, sau să fie reprezentată — prin o hibridă suprapunere de mandat imperfect și stipulațiune pentru altul — de un alt stat cu implicită personalitate juridică și cu calitate de membru al Consiliului S. N. Așa dar, după aceste principii imanente dreptului confirmate de articolul citat și mai ales de regulamentul Titoni în această procedură, dar contrarii susținerilor Contelui Apponi — delegatul Ungariei, minoritatea etnică nu poate în cazul vătămării

drepturilor ei decât să semnaleze pe cale grațioasă, să informeze membrii Consiliului Societății Naționalelor ca reprezentanți ai persoanelor juridice internaționale.

Dacă un stat din cele reprezentate în Consiliul S. N. și informate de secretariatul S. N. își însușește semnalarea făcută de minoritatea etnică nemulțumită, atunci instanța internațională se leagă și informațiunea minoritară se transformă în acțiune judiciară. Acest proces internațional judecat de Consiliul S. N. — iar în caz de divergență de Curtea permanentă de justiție internațională —, urmează a se desfășura între un stat intervenient ca reclamant *acuzator* și statul din care face parte minoritatea etnică ca *pârât*, în profitul final al... unui terțiu, juridicește absent din instanță: minoritatea *informatoare*.

Deși din o anumită comunicare a informațiunei minoritate făcută de secretariatul S. N., statului ce urmează a fi pârât și din dreptul acestui stat de a formulă obiecțiuni într'un anumit termen înainte de sesizarea membrilor consiliului și de eventuala judecare, s'ar putea schița o palidă tendință spre firescul principiu al întregirii capacității minorității etnice prin personalitatea juridică a statului din care face parte, totuși voim să sperăm că această excepțională și hibridă procedură judiciară va cădea cât mai curând în desuetudine prin cultivarea de către minorități a simțului de lealitate atât de necesar unei armonii naționale, prin desăvârșită consolidare sufletească a indiviziunii civice și mai ales prin sistematica apărare a celor slabi de înger de rău-voitorii neînțelegători ai prezentelor drepte realități internaționale.

* * *

Dar și prin ceața actualelor mistificări resentimentale pătrunde lumina adevărului armonizator; trăim în veacul interdependenței și al solidarității în devenire.

În rând cu înțelepciunea trecutului, cu involburarea vieții de astăzi, cu necesitatea armonizărilor superioare progresive, eterna logică a dreptului respinge antinomia statului în stat și îndreaptă problema minorităților etnice spre calea integrării în stat național ca justă personificare juridică și reală unitate socială a netăgăduitei *indiviziuni civice*.

VICTOR HILLARD
Avocat

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE S. I
Audiența dela 2 Noembrie 1925

Președinția d-lui EM. MICLESCU, Președinte

Ministerul de Finanțe cu Moara Zangopol

Decizia No. 3105

Societăți comerciale. Bunuri aduse ca aporturi în Societate. Nu pot fi urmărite de creditorii personali ai asociaților. Aplicațiune la Societățile în nume colectiv. Art. 77, 78, 83 și 86 al. 1 și 2 c. com.

Potrivit art. 86 c. com., cât timp Societatea co-

mercială trăește, creditorii personali ai asociaților nu pot sechestra bunurile aduse în Societate, fiindcă, după principiul așezat în art. 83, acele bunuri au eșit din patrimoniul asociatului ce le-a vărsat.

Dreptul creditorilor particulari ai asociaților se poate exercita în acest caz numai asupra beneficiilor ce debitorii lor ar avea în societate, sau asupra părții ce li s'ar cuveni eventual la dizolvarea societății, fiindcă și asociații însiși nu au decât un drept eventual de creianță asupra bunurilor Societății.

În Societățile anonime pe acțiuni, sau în comandită pe acțiuni, creditorii pot sechestra sau vinde părțile de acțiuni ale asociaților, cari reprezintă tot numai un drept de creianță, asupra societății, iar nu un drept de coproprietate asupra bunurilor ei.

De aceea un creditor personal al unui asociat într-o Societate în nume colectiv, nu poate lua o inscripție ipotecară asupra imobilului adus ca aport social de debitorul său. O asemenea inscripțiune nu o poate lua nici Statul dacă este creditor și-și poate satisface creianța după legea de urmărire, întru cât legea de urmărire nu modifică întru nimic dispozițiunile respective din codul de comerț.

Curtea,

Ascultând cetirea raportului făcut de d-l consilier D. Florescu, pe d-l av. Marinescu George pentru recurent, St. Marinescu-Bolintin, pentru întimați și

Curtea,

Asupra recursului făcut de Ministerul de finanțe contra sentinței Nr. 69 din 925 a trib. Buzău secția I-a, dată în proces cu Firma „Moara Zangopol et Co.“, pentru inscripție ipotecară.

Văzând motivul de casare astfel formulat :

„Eroare gravă de fapt, greșita aplicare a art. 86 al. 1 cod. comercial, violarea art. 86 al. 2 din c. com. a art. 21, 22, al. 2 și 24 din legea de urmărire și exces de putere.

„A. P. Calantzis datorează Statului mai bine de 30.000.000 lei din taxe vamale. Pentru asigurarea acestei creanțe, Ministerul de Finanțe a cerut luarea unei inscripțiuni ipotecare asupra Moarei Zangopol din districtul Buzău, moară în a cărei proprietate A. P. Galantzis are 80 la sută, iar Zangopol 20 la sută. Președintele Tribunalului Buzău, a admis cererea Statului și a dispus luarea inscripțiunii ipotecare. P. V. Zangopol personal și în numele Societății în nume colectiv „Moara Zangopol“ a făcut apel în contra ordonanței prezidențiale la completul Tribunalului. Tribunalul a admis apelul și a dispus radierea inscripțiunii ipotecare. Motivele pe cari s'a întemeiat Tribunalul, au fost: că moara Zangopol este o Societate în nume colectiv, care Societate formează o persoană juridică independentă de acea a asociaților și că în atare caz creditorii particulari ai asociatului, nu pot, în timpul duratei Societății, să-și exercite drepturile lor, decât numai asupra părții din beneficiile cuvenite asociatului după bilanțul social; că fondul, masa socială, nu se poate urmări de creditorii particulari și deci nici inscripțiunea ipotecară nu se poate face, căci aceasta ar fi un început de executare.

„Instanța de fond în primul rând s'a înșelat în fapt și eroarea de fapt pe care a comis-o a condus-o la neobservarea și violarea legii. În adevăr Ministerul a cerut o inscripțiune ipotecară asupra Moarei Zangopol ca să-și garanteze creanța, garanție pe care de altminteri o avea în temeiul legii de urmărire. Dacă s'ar fi procedat la vinderea imobilului, fără ca în prealabil să fi avut loc lichidarea tovarășiei, evident că raționamentul Tribunalului putea să-și găsească locul. În spe-

cie însă garanția pe care o luase fiscul nu a fost urmată de nici una din formalitățile pe cari legea le cerea pentru executarea ipotecii. În drept, partea I-a a art. 86 c. com. n'avea nici o aplicațiune în chestiunea supusă judecării Tribunalului iar partea a doua a aceluiaș articol care singură se aplică în specia noastră, permite sechestrarea oricărei părți și deci și luarea inscripțiunei ipotecare asupra unui imob. pus în Societate pentru o datorie particulară a unui asociat, cu atât mai mult, în cazul nostru, cu cât după dispozițiunile legii de urmărire, Statul are pentru creanțele sale un privilegiu ocult asupra bunurilor datornicilor săi, fără ca pentru imobile să aibă obligație să ceară a se lua o inscripțiune ipotecară.

„Tribunalul de Buzău neținând socoteală de cele de mai sus, a făcut o eroare gravă de fapt, a aplicat greșit art. 86 al. 1 c. com., a violat al. 2 al aceluiaș articol precum și art. 21, 22 al. 2 și 24 din legea de urmărire și a comis un vădit exces de putere“.

Având în vedere sentința supusă prezentului recurs din care rezultă că, Ministerul de finanțe, recurent astăzi, având a lua de la A. P. Galantzis suma de 30.000.000 lei drept taxe vamale neachitate, a obținut de la Președintele tribunalului Buzău, pe baza disp. art. 1753 al. 3 o inscripție ipotecară asupra morii P. Zangopol, situată în orașul Buzău, moară care aparține Societății în nume colectiv formată din P. V. Zangopol și debitorul A. P. Galantzis;

Că, Tribunalul, în urma apelului făcut de către Societate și de către P. V. Zangopol, personal, a ordonat radierea acestei inscripții, pe considerațiunea că, averea în discuțiune aparținând acelei societăți, iar nu debitorului P. Galantzis, ea nu poate fi, potrivit disp. art. 86 c. com. urmărită de nici unul din creditorii personali ai asociaților, nici chiar prin luare de inscripție ipotecară, căci aceasta este un început de executare, — soluțiune ce este criticată prin motivul de casare;

Considerând că, potrivit art. 78 al. 3 c. com., Societățile comerciale prevăzute la art. 77 acelaș cod, între cari sunt enumerate și Societățile în nume colectiv, — cum este în speță firma moara Zangopol et Co., sunt în raport cu cei de al treilea, persoane juridice distincte de aceia a asociaților, având conform art. 83 un patrimoniu al lor propriu, distinct de acela al fiecărui asociat în parte și supuse în ce privește folosința, administrarea și înstreinarea lui, regulilor speciale prevăzute de codul de comerț și ca atare neputând forma gajul creditorilor personali ai asociaților decât numai în măsura în care codul de comerț permite aceasta.

Considerând că conform aceluiaș art. 83 c. com., bunurile aduse de aport social devin proprietatea societății, esând astfel din patrimoniul asociatului însuși;

Că conform art. 86 c. com., cât timp trăește Societatea, creditorii personali ai asociaților, nu pot sechestra bunurile aduse în Societate, fiindcă, după principiul așezat în art. 83, acele bunuri au eșit din patrimoniul asociatului ce le-a vărsat;

Că dreptul creditorilor particulari se poate exercita numai asupra beneficiilor ce debitorii lor ar avea în societate, sau asupra părții ce li se va cuveni eventual la dizolvarea Societății, fiindcă asociații însuși n'au un drept de coproprietate asupra bunurilor societății în nume colectiv, sau oricărei alte forme de societate, dar numai un drept eventual de creanță. Că numai în societățile pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni, unde părțile de asociat, figurate prin acțiuni, pot prin natura lor tre-

ce de la o persoană la alta, fără ca prin aceasta patrimoniul societății să se modifice întru nimic, numai în aceste societăți creditorii pot sechestra și chiar vinde părțile de acțiuni, dar și în acest caz patrimoniul societății nu poate fi atins și ceea ce se poate sechestra sau vinde, este numai acele acțiuni cari reprezintă ele însăși numai un drept de creanță asupra societății, iar nu un drept de coproprietate asupra bunurilor societății.

Că astfel fiind, principiile de drept consacrate prin citatele texte, legea de urmărire nemodificând întru nimic drepturile creditorilor personali ai asociaților, deci și al Statului astfel cum au fost reglementate de c. com., urmează că în speță, bine instanța de fond a respins cererea de inscripție ipotecară, odată ce Statul nu este creditor al Societății, ci numai al lui P. Calantzis;

Că, de aceea, motivul de casare devenind nefondat, recursul se respinge.

Pentru aceste motive, Curtea respinge recursul, etc.

INALTA CURTE DE CASATIE SI JUSTITIE, S. I

Audiența dela 3 Noembrie 1925

Președinția d-lui EM. MICLESCU, Președinte

Petre Sachelary cu George Clinceanu

Decizia No. 3213

Recurs. Casare integrală. Efectele ei. Anularea hotărârei casate. Dreptul instanței de trimitere de a putea îngreui situațiunii părții ce a câștigat recursul. Art. 63 legea Curții de Casație din 1912.

Probe. Proba cu martori pentru dovedirea cuantumului unui onorar de avocat. Admisibilitate.

1) *Potrivit art. 63 legea organică a Inaltei Curți casarea integrală a unei hotărâri judecătorești supusă recursului, are de efect anularea acestei hotărâri în toate dispozițiunile ei, socotindu-se ca și cum nu ar fi fost, — procesul fiind repus în situațiunea în care se află înaintea de a fi fost dedus în judecata instanței a cărei hotărâre a fost desființată.*

În consecință, hotărârea casată integral nu dobandește în nici una din părțile sale autoritate de lucru judecat și instanța de trimitere substituindu-se în toate drepturile instanței care a dat hotărârea casată, judecă în deplină independență și de aceea poate chiar să îngreueze situațiunea părții care a atacat cu recurs prima hotărâre dată în apel, deși dânsa prin această hotărâre, avusese o situație mai favorabilă.

2) *Proba cu martori cerută pentru a se stabili nu o convenție de onorar între un avocat și clientul său, ci pertractările avute în vederea determinării cuantumului onorariului, este admisibilă.*

Curtea,

Ascultând citirea raportului făcut în cauză de d-l consilier A. Iuca, pe d-l av. Otulescu pentru recurent și pe d-l av. Gh. M. Dumitrescu pentru intimat și

Deliberând,

Asupra recursului făcut de P. Sachelary contra deciziei Nr. 90 din 1925, dată de Curtea de apel Galați secțiunea II-a, în cauză cu George Clinceanu, pentru onorar de avocat.

Văzând motivele de recurs astfel formulate:

1) „Violarea art. 1201 cod. civ. a principiilor generale în

materie de autoritate de lucru judecat și a efectelor casării unei deciziuni.

„Curtea de apel din Galați, fără a ține seama de faptul că casarea deciziunii Curții de apel din București a fost obținută numai în urma recursului subsemnatului, fără ca domnul Clinceanu să fi introdus și dânsul recurs în contra ei, respinge pur și simplu ambele apeluri.

„Prin efectul acestei deciziuni, subsemnatul rămânând deci definitiv condamnat la plata sumei de lei 230.000 acordată de Tribunal, atunci când Curtea din București a cărei deciziune a fost casată numai în favorul meu, mă condamnase la o sumă mai mică, adică la 150.000 lei.

„Din acest mod de a judeca, Curtea violează deci principiile elementare în materie de autoritate de lucru judecat și în aceea a efectelor unei deciziuni casate și comite deci și un grav exces de putere, deoarece în virtutea delegației conferită ei de către această Înaltă Curte, instanța de trimitere nu putea decât să mențină sau să micșoreze și nici decum să o majoreze”.

2) Greșita aplicare a art. 1191 cod. civil, violarea art. 41 din legea pentru organizarea corpului de avocați și exces de putere. Am cerut înaintea Curții de trimitere admiterea unei probe cu martori pentru a dovedi cari au fost pretențiunile d-lui Clinceanu în cursul tratativelor urmate între noi aceasta pentru a servi, în lipsă de convențiune, ca element de apreciere a cuantumului de onorar pe care chiar domnul Clinceanu îi socotise că i se cuvine și pe care deci instanța să-l aibă în vedere în soluționarea procesului.

„Curtea îmi respinge această dovadă pe motivul că nu ar fi admisibilă decât dacă ar exista un început de dovadă scrisă.

„Ori, Curtea interpretează astfel greșit art. 1191 cod. civ. deoarece acest text se aplică numai atunci când părțile ar cere să dovedească cu martori existența unei convențiuni, în speță însă, fiind constant că o convențiune chiar verbală nu a existat, Curtea eră în drept să aprecieze după toate faptele cauzei, conform art. 41 din legea pentru organizarea corpului de avocați, care eră onorariul convenit d-lui Clinceanu, în consecință eu eram în drept să cer ca să dovedesc existența discuțiilor aduse și pretențiunile Domnului Clinceanu, care constituia singure fapte materiale și pe care chiar Curtea le recunoaște, „per a contrario” ca putând avea o influență asupra soluțiunii cauzei dar a căror dovadă ne-o refuză totuși, numai printr-o greșită aplicare și o violare a textelor de mai sus”.

Având în vedere deciziunea atacată cu recurs din care rezultă că Gheorghe Clinceanu, avocat din Buzău, intențiază acțiune împotriva lui Petre Sachelary recurentul, spre a fi obligat să-i plătească 300.000 lei onorar de av. pentru serviciile de avocat aduse recurentului în procesul cu Delășirin privitor la revendicarea a doi munți în suprafață de aproximativ 7.000 mii hectare.

Că Tribunalul Buzău, prin sentința Nr. 385 din 1923, admite în parte acțiunea și obligă pe d-l P. Sachelary să plătească recurentului 220.000 lei onorar de avocat și 3.000 lei cheltueli de judecată.

Că, ambele părți făcând apel, Curtea de apel din București, secțiunea I-a, prin deciziunea Nr. 39 din 1924, admite apelul lui P. Sachelary, reducând onorariul de avocat a lui Gh. Clinceanu la suma de 150.000 lei, dar menținând cheltuelile de judecată acordate de Tribunal, și respinge apelul lui Clinceanu.

Că, D. Sachelary făcând recurs împotriva acestei deciziuni, această Înaltă Curte, prin decizia Nr. 1942 din 1924, admite recursul, casează deciziunea Curții de Apel din București secțiunea I-a și tri-

mite afacerea ca să fie judecată din nou de Curtea de apel din Galați.

Având în vedere că această Curte de apel, prin deciziunea atacată azi cu recurs, respingând atât apelul lui Sachelary cât și a lui V. Clinceanu, confirmă sentința Tribunalului Buzău, prin care, precum s'a arătat mai sus, P. Sachelary este obligat să plătească lui Clinceanu un onorar de avocat de 220.000 lei.

Având în vedere că recurentul, prin motivul I de recurs, pretinde că instanța de trimitere a violat art. 1201 cod. civ., precum și principiile privitoare la autoritatea lucrului judecat și efectele casării unei deciziuni, deoarece n'a ținut seamă de faptul că deciziunea Curții de apel din București a fost casată în favoarea recurentului de azi și în urma recursului făcut de el; ori în aceste condițiuni Curtea de apel din Galați, ca instanța de trimitere, nu putea decât să mențină condamnățiunea la 150.000 lei pronunțată prin deciziunea casată, sau să micșoreze această condamnățiune, dar nu să o majoreze, precum a făcut, căci respingând apelul recurentului și menținând sentința Tribunalului, recurentul a rămas condamnat la 220.000 lei.

Având în vedere că chestiunea ce se ridică în drept este aceea de a ști dacă o hotărâre judecătorească ce a fost casată în întregime, mai poate dobândi autoritate de lucru judecat în vreuna din dispozițiunile ei.

Considerând, că potrivit art. 63 din legea organizată a acestei Înalte Curți, casarea integrală a hotărârei judecătorești supuse recursului, are de efect anularea hotărârii în toate dispozițiunile ei, socotindu-se ca și cum n'ar fi fost, procesul fiind repus în situațiunea în care se află înainte de a fi fost dedus judecării instanței a cărei hotărâre a fost desființată prin casare.

Că, în consecință, hotărârea casată integral nu dobândește, în nici una din părțile sale, autoritate de lucru judecat și astfel instanța de trimitere judecă în deplină independență, substituindu-se în toate drepturile instanței ce a dat hotărârea casată.

Că deci, în speță, deoarece deciziunea Curții de apel București, secțiunea I-a, prin care recurentul este obligat să plătească intimatului avocat un onorar de 150.000 lei, a fost casată integral, precum dovedește deciziunea Nr. 1942 din 1924, dată de această Înaltă Curte, urmează că instanța de trimitere, Curtea de apel din Galați, a putut, potrivit principiilor de drept arătate mai sus, să îngreueze chiar situațiunea recurentului prin deciziunea supusă recursului, obligându-l a plăti intimatului un onorar mai mare decât îl fixase deciziunea casată și antume 220.000 lei deși casarea fusese pronunțată la cererea recurentului, efectele recursului admis fiind riscul părții care face uz de această cale de atac extraordinară.

Că, astfel fiind, motivul I de recurs este neîntemeiat și se respinge.

Având în vedere că instanța de trimitere, Curtea de Apel din Galați, pentru a respinge apelul recurentului cât și al intimatului îndreptate împotriva sentinței Tribunalului Buzău și pentru a menține această sentință care obligă pe recurent să plătească intimatului un onorar de avocat de 220.000 lei, respinge mai întâi proba testimonială cerută de recurent, motivând că această probă, în lipsa de început de dovadă scrisă, este inadmisibilă, tinzând la stabilirea unei convențiuni de o valoare ce trece mult peste 150 lei.

Având în vedere că astăzi, prin motivul II de recurs se invoacă greșita aplicare a art. 1191 cod. civil, violarea art. 4 din legea pentru organizarea corpului de avocați, și exces de putere, susținându-se că greșit Curtea de apel din Galați a respins dovada testimonială ca inadmisibilă, deoarece această dovadă nu fusese cerută pentru a se dovedi convențiunea de onorar care nici n'ar fi existat, ci pentru a se dovedi discuțiile urmate între părți și pretențiunile lui Cliniceanu, care constituiesc simple fapte materiale și care puteau servi ca un element de apreciere pentru fixarea onorariului.

Având în vedere că din deciziunea supusă recursului, se constată, în adevăr, că recurentul ceruse — proba testimonială pentru a dovedi nu convențiunea, ci faptul material al unor pertractări avute între părți cu privire la onorariul de avocat convenit lui Cliniceanu.

Că întrucât aceste pertractări ar fi putut fi de natură să procure instanței de fond elemente importante în vedere determinării onorariului, urmează că dovada testimonială privitoare la ele, a fost respinsă numai cu violarea legii atunci când instanța de fond, motivează, cu exces de putere că acea dovadă tinde la stabilirea unei convențiuni, când, în realitate, precum s'a arătat, tinde la stabilirea unui fapt material.

Că, deci, al doilea motiv de casare, fiind fondat recursul cată a fi admis.

Pentru aceste motive, Curtea admite recursul, casează, etc.

TRIBUNALUL PUTNA SECȚIA II

Audiența dela 4 Iunie 1925

Președinția d-lui C. MIHĂILESCU, Judecător

Sentința civilă No. 137

Cerere de punere sub consiliu judiciar. Părinți divorțați. Dacă mama are exercițiul acțiunii? Art. 436, 458 și urm. C. civ. 286 c. civ.

Mama minorului nu poate, neavând calitate a reprezenta pe acesta în mod valabil, a porni o acțiune de înființarea unui consiliu judiciar contra tatălui divorțat, atâta timp cât tatăl minorului trăiește și are sub îngrijirea sa pe copil și atât timp cât dânsa nu a fost orânduită conform legii pentru a cere o asemenea măsură, necesară din cauza rudeniei fiului cu tatăl și a conflictului de interese născut între aceștia.

Tribunalul,

Asupra fiinelui de neprimire ridicat de pârât prin oficiul avocatului său:

Având în vedere susținerile părților, cum și concluziunile d-lui reprezentant al Ministerului Public;

Având în vedere că reclamanta E. R. cu autorizația soțului său Gr. R., ambii din București, cu petiția înreg. la Nr. 8777 din 15 Aprilie 1925, în calitate de reprezentantă legală a minorului său fiu F. C., a cerut să se numească părintelui acestui minor anume A. C., un consiliu judiciar fără de autorizația căruia să nu poată exercita nici un act de dispozițiune și administrațiune a averii sale.

Având în vedere că zisul minor, în baza sentinței de divorț a tribunalului Putna secția I-a, cu Nr. 46 din 1919, prin care s'a declarat desfiăcută căsătoria dintre pârât și fosta sa soție, actuala reclamantă, se găsește astăzi sub îngrijirea părintelui său A. C., fapt ce nu se contestă nici chiar de părțile litigante;

Având în vedere că în asemenea împrejurări este necontestat că până la înființarea consiliului judiciar, singur tatăl minorului care-l are sub îngrijirea sa, și la care minorul își are

și domiciliul său este reprezentantul legal al acestuia și tot el este răspunzător de prejudiciile ce acest minor ar cauză vreunei persoane în baza art. 1000 c. c.;

Având în vedere că, în speță, cererea înființării unui consiliu judiciar născându-se în primul rând din cauza interesele contrarii ce există între tată și fiu de sub puterea lui părintească, evident că minorul nu poate exercita el singur o acțiune în justiție, ci trebuie să fie reprezentat de o anumită persoană, orânduită în acest sens de lege și care ar putea fi chiar și mama lui, pentru că numai astfel nu s'ar putea aduce atingere autorității și puterii părintești a tatălui, cum și dreptului ce-l are ca uzufructuar legal al averii copilului, chiar asupra porțiunii din averea sa ce ar fi trecut în patrimoniul copilului în puterea dispozițiilor art. 285 c. c.;

Considerând că acest mod de a vedea se impune în mod firesc ca o consecință a dispozițiilor art. 458 și urm. c. c. care se referă la textul art. 436 c. c. ce este de strictă interpretare și absolut limitativ și după car orice rudă este primită a provoca interdicțiunea rudei sale, ca și unul din soți în privința celuilalt soț;

Că așa fiind, dacă copilul major, având liberul exercițiu al drepturilor sale, poate cere, conform art. 67 pr. civ., înființarea unui consiliu judiciar părintelui său tocmăi din cauza rudeniei de care vorbește art. 436 c. c., minorul pe baza aceeași rudenii poate cere și el un asemenea consiliu, dar neavând liberul exercițiu al drepturilor lui, el cată a fi reprezentat de o anume persoană, orânduită potrivit dispozițiilor legii și în nici un caz o asemenea acțiune nu poate fi exercitată de mama copilului fără o prealabilă orânduire legală, deoarece gestul său ar aduce o gravă atingere autorității și puterii părintești a tatălui care are sub îngrijirea sa pe minor, și care până în momentul pronunțării justiției este socotit capabil;

Că deși mama minorului nu poate, neavând calitate, a reprezenta pe acesta în mod valabil a porni o acțiune de înființarea unui consiliu judiciar contra tatălui divorțat. atât timp cât tatăl minorului trăiește și are sub îngrijirea sa pe copil, și atât timp cât dânsa nu a fost orânduită conform legii pentru a cere a se lua o asemenea măsură, necesară din cauza rudeniei fiului cu tatăl și a conflictului de interese născut între aceștia.

Că așa fiind acțiunea intentată de E. R. cu autorizația soțului său Gr. R., ambii domiciliați în București, contra lui A. C., este pornită fără calitate, și în consecință urmează a fi respinsă ca atare.

Pentru aceste motive, Trib. respinge cererea de înființare de consiliu judiciar, etc.

(ss) C. Mihăilescu.

NOTA. — Speța făcând obiectul hotărârei ce adnoăm este de sigur foarte rară și după cunoștința noastră se pune pentru prima oară în jurisprudența română, speța însă de o importanță deosebită, întrucât pune în discuțiune o mulțime de chestiuni controversate în materia puterii părintești.

Aceeasi speță a fost soluționată în mod cu totul contrar de Curtea de apel din Grenoble la 24 Iulie 1900 și rezumatul speței se găsește publicat în *Dalloz*, 1901 II, 121, urmată de un comentariu anonim foarte savant și detaliat, din care m'am inspirat în bună parte în notele de mai jos.

Considerentele Curței din Grenoble sunt următoarele:

„Având în vedere că în principiu, dreptul de a exercita acțiunile judiciare care privesc pe un minor născut dintr'o căsătorie dizolvată prin divorț, intră în drepturile de administrație legală, cu totul deosebit de dreptul de a-l păzi și trebuie să fie menținut în mâinile soțului care este investit cu folosința legală.

„Că mama contra căreia divorțul a fost pronunțat și căreia copilul minor a fost totuși încredințat, nu poate deduce numai din dreptul său de pază, exercitiul acțiunilor aparținând copilului său.

„Că în speță, Labaume obținând divorțul contra soției sale, a păstrat astfel dreptul de folosință stabilit de art. 384 c. c. fr. (338 rom.) și cum și ca urmare are administrația legală a bunurilor fiicei sale minore și exercitiul acțiunilor care privește patrimoniul său.

„Că totuși acțiunea intentată de doamna Reymond, în numele copilei sale, nu ar putea din cauza naturei și obiectului său să fie exercitată de către tatăl însăși, care n'ar putea să urmărească propria sa interdicțiune în interesul copilului său minor și ceea ce trebuie aflat este dacă doamna Reymond are calitatea de a o exercita;

„Având în vedere că din acest punct de vedere puterea părintească aparține în principiu în același timp tatălui și mamei și dacă tatăl o exercită singur în timpul căsătoriei, fiecare dintre soți, după desfacerea vieții comune prin divorț, și reia exercitiul sub supravegherea vechiului său soț și controlul magistraților;

„Că în caz de conflict între drepturile egale ale soților divorțați, aparține tribunalelor de a tranșa acest diferend, inspirându-se de interesul copilului minor și că mama divorțată prin puterea părintească al cărei exercitiu îl are și prin mandatul de protecțiune cu care este investită față de copilul său, are un titlu suficient pentru a urmări în justiție în virtutea art. 490 c. c. fr. (436 c. c. rom.) interdicția fostului ei soț, în numele și interesul copilului său;

„Că este deci cazul a se admite apelul și a se constata că doamna Reymond are calitatea de a urmări punerea sub interdicție a fostului ei soț Labaume“.

Conform art. 389 c. civ. fr. (343 c. civ. rom.), tatăl este în timpul căsătoriei administratorul bunurilor personale ale copiilor săi minori și art. 384 c. c. fr. (338 c. c. r.) îi dă folosința acestor bunuri până la împlinirea vârstei de 20 ani (în Franța 18) sau până la emancipare.

Față de aceste texte nu este nici o îndoială că în timpul căsătoriei, tatăl singur are în principiu și în mod exclusiv, dreptul de a reprezenta în justiție pe copiii săi minori. În mod excepțional când interesele minorului sunt în contradicție cu cele ale părintelui său, minorul are necesitatea de a fi reprezentat printr'un administrator special și *ad-hoc*.

Când unul din părinți a decedat se deschide tuțela și tutorele este acela care apără și reprezintă interesele minorului în justiție.

Chestiunea este mult mai delicată când căsătoria este desfăcută prin divorț. Cui aparține în acest caz puterea părintească? Codul nu conține nici o dispozițiune expresă asupra acestei chestiuni și controversa a dat naștere la patru sisteme.

1. Puterea părintească trece asupra persoanei căreia copilul a fost încredințat, chiar dacă acea persoană ar fi alta decât soții. Această persoană ar fi un adevărat tutore. Această părere susținută de Delvincourt și Zachariae, părere astăzi părăsită întru cât n'are nici o bază legală sau rațională. Tutela nu se poate deschide decât prin decesul a cel puțin unuia dintre soți, ori ambii fiind în viață tutela nu poate exista. *Laurent*, (III, 294) combate această părere zicând că ar trebui un text formal care să autorizeze o asemenea presupunere contrarie realității faptelor, or nu numai că acest text nu există, dar codul civil rezervă soțului contra căruia divorțul a fost pronunțat, dreptul de a supraveghea educațiunea copiilor săi (282 rom. 302 fr.) și permite judecătorilor de a-i încredința acestor copii în pază (283 rom. 303 fr.).

2. După al doilea sistem puterea părintească este exercitată în mod exclusiv de acela dintre soți căruia copilul a fost încredințat. (*Huc*, II, 426; *Baudry et Chauveau*, III, 273; *Pouille*, Le divorce, p. 141).

Acest sistem confundă dreptul de pază cu reprezentanța minorului, întrucât textele nu se ocupă de cât de această primă situațiune fără a discuta reprezentanța legală a copiilor după divorț. Ce s'ar întâmpla dacă acest drept de pază ar fi conferit unui terț? Cum s'ar putea conferi acestuia exercitiul deplin și întreg al puterii părintești, când el nu o poate exercita decât sub controlul ambilor părinți.

Tribunalele având facultatea de a încredința pe copii chiar soțului în contra căruia divorțul a fost pronunțat, ar fi nedrept ca soțului nevinovat să i se răpească exercitiul puterii părintești.

3. După un alt sistem, tatăl este acela care va reprezenta pe copii săi minori, va avea asupra lor dreptul de corecțiune, îi va putea emancipa, va avea administrația legală a bunurilor lor și aceasta chiar dacă divorțul a fost pronunțat în contra lui și copiii au fost încredințați mamei. (*Alexandresco*, II, 191; *Demolombe*, IV, 511; *Planiol*, I, 1282; *Toullier*, IV, 749). Argumentele din Puterea părintească așa cum am arătat mai sus se deține de soț în timpul căsătoriei, care n'ar putea să fie despoiat de ea fără un text formal, că textele care statuează asupra încredințării copiilor după divorț n'ar putea să aibă efect în ceace privește puterea părintească.

Baza însăși a acestui sistem nu pare conformă principiilor materiei. Puterea părintească aparține în același timp atât tatălui cât și mamei (372 c. c. fr.), 326 c. c. rom. și articolul 373 c. c. fr. (327 c. c. rom.) care conferă tatălui singur exercitiul acestei autorități pe timpul căsătoriei, este excepțional și nu statuează decât pe durata căsătoriei. În momentul deci când căsătoria încetează acest text nu-și mai are aplicațiune și interdicțiunea de care eră izbită mama, încetează.

Argumentele trase din art. 375, 377 și 477 c. c. fr. (329, 331 și 422 c. c. rom.) sunt deasemenea inoperante, întrucât legea se pune în ipoteza existenței căsătoriei și în orice caz dubiu dacă ar exista pentru aceste texte, ele nu se pot întinde la situațiunea ce ne preocupă și care n'a fost formal soluționată, de legiuitor.

Baudry-Lacantinerie (Précis, I, 874) are un sistem propriu: Interesul copiilor cere ea puterea părintească, al cărui principal atribuit este dreptul sau mai degrabă datoria de educațiune să fie exercitat de un singur soț. Cui va fi conferit acest exercitiu? Legea s'a pronunțat în favoarea soțului care trebuie să fie prezumat ca cel mai demn, adică acela în favoarea căruia s'a pronunțat divorțul, art. 302 zice că copii îi vor fi încredințați.

Este eroarea pe care am relevat-o mai sus de a se confundă paza copilului și exercitiul puterii părintești, eroare care provine poate din faptul că paza și educațiunea copilului constituiesc punctele cele mai vizibile și mai sociale ale acestei puteri părintești.

4. În fine un ultim sistem socotește că puterea părintească, după divorțul părinților se exercită deopotrivă de ambii soți. (*Laurent*, III, 294). În adevăr: Puterea părintească aparține în principiu atât mamei cât și tatălui; textul o spune formal. Numai în timpul cât durează căsătoria, tatăl ca șef al asociațiunei conjugale o exercită singur în acest înțeles că în caz de dezbinare între părinți glasul se-

fului rămâne preponderant. Această prioritate a tatălui în timpul căsătoriei nu poate să fie modificată prin convențiunea dintre soți (1225) întrucât ea derivă din însăși organizarea familiei. Dar îndată ce în timpul căsătoriei tatăl se află prin efectul unei condamnări penale (267—268 c. pen.) lipsit de puterea părintească sau dacă din cauză de infirmitate mentală sau absență (124) el se află în imposibilitate de a o exercita, puterea cu toate prerogativele ei, aparține mamei. Pe de altă parte, în caz de divorț, puterea părintească aparține ambilor părinți, oricare ar fi măsurile ce s'ar fi luat, pentru păstrarea copilului (283) în afară de folosința legală care nu aparține soțului în contra căruia divorțul s'a pronunțat (340). Aceasta este părerea regretatului M. Cantacuzino (Elemente, par. 349), pe care o vom sprijini și cu următoarele argumente: Dacă în timpul căsătoriei tatăl exercită singur puterea părintească, acest privilegiu îi este acordat de lege, deoarece este soțul mamei și legea a subordonat în toate ocaziunile voința soției față de aceea a soțului șef al asociațiunii conjugale; dar când divorțul a rupt legătura conjugală, și a făcut să înceteze situațiunea de dependență a femeii față de fostul ei soț, numai este nici un motiv spre a o îndepărta de la exercițiul puterii părintești. Această soluție este conformă și art. 373 c. c. fr. (327 c. c. rom.) care atribue soțului singur exercițiul puterii părintești numai pe timpul căsătoriei și trebuie să înceteze de a se aplica când căsătoria s'a desfășurat prin divorț. Art. 373 c. c. fr. (327 c. c. rom.) trebuie alăturat celor 2 articole precedente din care rezultă că puterea părintească se exercită de ambii părinți și excepțiunea în favoarea tatălui nu există decât pe timpul căsătoriei, interpretare ce cadrează și cu dispozițiunile art. 303 c. c. fr. (283 c. c. rom.) care autoriză atât pe tată cât și pe mamă de a supraveghea pe copilul lor încredințat unui terț.

Trecând la examinarea soluțiunei admise de tribunalul Putna, s. II-a constatăm că ea se realizează pe cât se pare sistemului al doilea și al treilea; soluțiune în special criticabilă având în vedere argumentele de sprijin.

Tribunalul zice: „întru cât tatăl are copilul sub îngrijirea sa, întrucât își are domiciliul la acesta, întrucât tatăl său răspunde de prejudiciile ce copilul ar cauză unor terți el este și reprezentantul său legal”. Chestiunea îngrijirii copilului nu are nici o legătură cu puterea părintească, care nu poate aparține decât părinților pe când copilul poate fi dat în îngrijire prin hotărâre judecătorească chiar unor terți (art. 282 c. c.). Domiciliul este de asemenea fără legătură cu puterea părintească, el are numai rațiunea de a arăta instanței competente în afacerile minorului sau a publicității actelor relative la persoana sa. Copilul va putea foarte bine să fie încredințat unui terț, el va continua totuși să și aibă domiciliul la părinții săi, cel puțin atâta vreme cât unul din aceștia este încă capabil. În ceea ce privește responsabilitatea coprină în art. 1.000 c. c. ea apăsă asupra oricărei persoane căreia copilul este încredințat fără a conferi acestuia puterea părintească. Toate aceste trei ipoteze interpretă în mod greșit dispozițiunile legale care se ocupă de *eo quod plerunque fit*, și dau acestor dispoziții consecințe pe care nu le au.

Argumentul coprin în al doilea paragraf păcătuiește prin oarecare confuziune. Este de sigur necontestat că de ctăori minorul are interese contra-

rii părintelui său, el cată a fi reprezentat printr'un tutore *ad-hoc*, numit de justiție. În prim rând nu eră cazul a se numi un tutore *ad-hoc*, atâta vreme cât mai există o persoană care să aibă puterea părintească și în al doilea rând adoptând sistemul că mama nu are atribuțiile puterii părintești, nu era cazul ca tribunalul sesizat să s'atueze asupra speței numind un tutore *ad-hoc*? (vezi 355 și 356 c. civ.).

Mai jos tribunalul zice că: numai prin numirea unui tutore *ad-hoc* minorele exercitând această acțiune, nu aduce atingerea autorității și puterii părintești cum și dreptului de uzufructuar legal al averii copilului, chiar asupra porțiunei trecută în averea copilului conf. art. 285 c. civ.;

Minorele personal nu poate exercita nici un fel de acțiune așa încât el nu se poate atinge nici de autoritatea părintelui și nici de puterea părintească, el nu lucrează decât prin reprezentantul său legal fie celalt părinte, fie cum vrea tribunalul un tutore *ad hoc*. Întru cât ar fi mai puțin atins un părinte chemat pentru a fi declarat în stare de interdicțiune de către un tutore *ad-hoc* decât de mama reprezentantă legală a acestuia nu vedem? decât poate privind practica zilnică când mamele lucrează cu râvnă și dragoste în favoarea copiilor lor minori, pe când tutorele *ad hoc* face o treabă de mântuială.

În orice caz oricine ar intenționa această acțiune, puterea părintească cată să fie restrânsă; iar în ceea ce privește folosința legală a averii minorului, fie chiar dobândită conf. art. 285 c. c. ea nu este întru nimic atinsă, de oricine s'ar exercita această acțiune.

În ceea ce privește numirea tutorelui *ad hoc*, chestiunea este destul de controversată. În Franța, controversa a fost curmată printr'o lege din 1910 (art. 4) care conferă tribunalului în camera de consiliu atributul numirii tutorelui *ad-hoc*. (Planio I, 1720).

La noi nu există o dispozițiune expresă în coduri în afară de art. 693 pr. civ. care înmă pare hotărâtor în speță.

Alexandresco II, 494, susține că numirea se va face de tribunal sau de judecătorul de ocol, dacă el este sesizat de cererea de chemare în judecată, fără avizul consiliului de familie pentru că asemenea consiliu nu există în speță.

În speță nu e vorba de numirea unui tutore, ci de un curatore special care nu poate fi numit decât de tribunal, iar nu de consiliul de familie care în sistemul administrației legale nu există, pe când tribunalele sunt acelea care trebuiesc să vegheze la apărarea intereselor minorilor. (Neagu, II, art. 343 par. 16 judec. I Ploesti în *Curierul Judiciar* 1903, Nr. 30; Huc. III, 236; Baudry et Chénaux, IV, 183; Repert. Adm. leg. par. 64; Laurent, IV, 310).

De altfel și legislațiunile mai moderne au adoptat termenul de *curatore special* (224 cod. italian, 365 cod olandez), iar nu de tutore *ad-hoc* după cum este pe nedrept numit de Laurent (IV, 310); *Demolombe*, (VI, 422) și Curtea din București (*Curierul Judiciar* 1898, Nr. 12); (vezi Alexandresco, II, 494 în nota 2).

GR. RACOVICANU,
Avocat

A apărut: NOUA LEGE ELECTORALA însoțită de *Expunerea de motive a d-lui Ministru de Interne I. C. Brătianu și cu Rapoartele Comisiilor Parlamentare: I. Th. Florescu la Cameră și C. D. Dimitriu la Senat.*

Prețul lei 30. — Comenzi la „Curierul Judiciar”.